

ВЪЗЛАГАНЕ НА ИНСПЕКЦИЯ ОТ ОРГАНИТЕ НА ДЪРЖАВНАТА ФИНАНСОВА ИНСПЕКЦИЯ

ASSIGN AN INSPECTION BY THE AUTHORITIES OF THE STATE FINANCIAL INSPECTION

Надежда Цветкова

Nadezhda Tsvetkova

Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“ Свищов

Dimitar Apostolov Tsenov Academy of Economics Svishtov

Abstract: In recent years there have been root changes in the functioning of the control institutions in our country. They are the result of greater comprehensiveness of impact, improving control activity and achieving full transparency and objectivity in checks and inspections.

This article is intended to draw attention to the reasons for conducting financial inspections in Bulgaria. They are basic in assessing the need for urgent inspections. In addition to the reasons, the article will consider the reports and complaints which various organizations and individuals send to the competent institution – State Financial Inspection. It is called upon to carry out financial control in Bulgaria in the inspected organizations and companies.

Without claiming comprehensiveness, an attempt has been made to outline some of the guidelines in the award of financial inspections by the institution concerned.

Expected results may be sought in: timely expediency and legality of inspections carried out at sites subject to control; supervisors; High performance and limitation of negative phenomena found in the inspections in Bulgaria.

Keywords: max. 5 words signals, complaints, assignment, inspection, financial inspector, State Financial Inspection

JEL: C10, L83, M20

Въведение

През последните години настъпиха коренни промени при функционирането на контролните институции у нас. Същите са в резултат на по-голяма всеобхватност на въздействието, подобряване на контролната дейност и постигане на пълна прозрачност и обективност при проверките и инспекциите.

Настоящата статия има за цел да насочи вниманието към основанията за провеждане на финансови инспекции у нас. Те са основни при оценяване на потребността от неотложни инспекции. Освен основанията, в статията ще бъдат разгледани сигналите и жалбите, които различни организации и лица изпращат до компетентната институция – Държавна финансова инспекция. Тя е призвана да осъществява финансов контрол у нас в инспектираните организации и дружества.

Без да се претендира за изчерпателност, е направен опит да бъдат очертани някои от насоките при възлагането на финансови инспекции от съответната институция.

Очакваните резултати могат да се търсят при: своевременна целесъобразност и законосъобразност на провежданите инспекции в обектите, подлежащи на контрол; висока резултатност и ограничаване на негативните явления, открити при инспекциите у нас.

Изложение

Финансовият контрол в България се прилага от държавни контролни органи. Те се наричат финансови инспектори и осъществяват финансови инспекции. При тяхната дейност не се наблюдава зависимост от ръководните органи на инспектирания обект. Инспекцията е независима контролна дейност, която е по-често последваща, тъй като обхваща миналата дейност на обекта. Насочена е към откриване и санкциониране на разкритите нарушения и вреди в проверяваните обекти.

Финансовата инспекция се осъществява в следните обекти:

- бюджетни организации;
- държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон, както и в общинските предприятия;
- търговски дружества с блокираща квота държавно или общинско участие в капитала;
- търговски дружества, в чийто капитал участва с блокираща квота лице по т. 2 или 3;
- юридически лица, които имат задължения, гарантирани с държавно или общинско имущество;
- юридически лица по Закона за юридическите лица с нестопанска цел и неперсонифицираните дружества по Закона за задълженията и договорите, в които държавата или общината участват пряко или косвено в имуществото им;
- администратори на помощ, получателите на държавни или минимални помощи, лицата, финансирани със средства от държавния или от общинските бюджети, по международни договори или програми на Европейския съюз, както и лица, които са финансирани със средства от държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон – по отношение разходването на тези средства.

Случаите, при които се извършват финансови инспекции, могат да се видят от таблица 1/ Вж. табл.1/ (State Gazette, 2006, ch. 5, t. 1–5).

Табл. 1. Случаи, при които се възлагат инспекции

при определени случаи:	финансови инспекции се извършват:
Първи	по постъпили молби, жалби и сигнали за нарушения на бюджетната, финансово-стопанската или отчетната дейност на обектите и лицата по чл. 4, подадени от държавни органи, физически и юридически лица.
Втори	при проверка на проведени процедури за възлагане и изпълнение на обществени поръчки въз основа на информация от Регистъра на обществените поръчки, Агенцията по обществени поръчки и Сметната палата.
Трети	при проверка на разходването на целеви субсидии, предоставени по Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година и постановления на Министерския съвет.
Четвърти	по искане на Министерския съвет или Министъра на финансите.
Пети	при възлагане от органите на Прокуратурата по реда на чл. 119, ал. 1, т. 3 от Закона за съдебната власт.

Източник: автора

Видно от таблицата е, че финансовият инспектор проверява вече завършената дейност на обектите. В редица случаи тя е насочена към нарушенията, щетите и вредите, които могат да се разкрият след подаването на сигналите и жалбите до компетентните органи.

Инспекторът е законово овластен да противодейства и така да защитава публичните финансови интереси съгласно чл. 2, ал. 1 от Закона за държавната финансова инспекция. Именно от тази позиция:

- ❖ ще се постигне по-голяма всеобхватност на контролното въздействие;
- ❖ ще се спазват принципите при контролната дейност;
- ❖ ще се прилагат хронологични и взаимосвързани контролни дейности;
- ❖ ще се постигне своевременност, законност и доказуемост при изготвянето на констатациите и в последствие, актовете на инспекторите;
- ❖ ще се сведат до минимум възможностите от грешки и нередности.

Финансовите инспектори работят по посока на засилване на доверието и разкриваемостта. Ето защо в своята контролна дейност те се ръководят от следните принципи:

Законност – цялостната дейност се основава на стриктно прилагане на действащите закони. Този принцип е залегнал в основния закон на страната – Конституцията на РБ (Tsankov & Georgieva, 2006, р. 75). Осъществяването на дейността в обектите трябва да става чрез спазване на принципа на законност във всяка една негова сфера. Еднакво важно е да се води правилна отчетност, да се спазват изискванията на Закона за счетоводството и счетоводните стандарти, да се организира цялата производствена, търговска и друга дейност въз основа на изискванията на нормативните актове и разпоредби.

Що се касае до търговските дружества с участието на държавата или на общините, се налага да се спазват изискванията и на специалния по отношение на тях Търговски закон. Аналогични са изискванията при организиране на информационната дейност – за поддържане на коректни отношения с компетентните органи на съдебната власт и за въвеждане на здрава финансова дисциплина и др. Прилагането на принципите на законността е неотменно задължение за всеки ръководител.

Обективност – този принцип се обуславя от наличието на няколко предпоставки (State Gazette, 2006, ch. 3):

- ❖ от точността на данните;
- ❖ от вярното установяване;
- ❖ от наличието на причинна зависимост между явленията;
- ❖ от обосноваването на констатациите;
- ❖ от безпристрастното поведение на проверяващите спрямо проверяваните.

Именно чрез тяхното спазване се постига вярното и честното отразяване и документиране, което е съществено условие при контролната дейност. По този начин се предотвратяват и грешките и нарушенията.

Обективността не бива да се смесва със субективизма. Субективният контролен орган не се ръководи от обективно протичащи процеси, а от чисто свои вътрешни „субективни“ мотиви.

Служебното начало е в основата на осъществяване на всяка дейност. Инспекторът е длъжен в обхвата на своите правомощия да предприема служебно съответните мерки, така както е виждал законодателят. При изпълнение на своите служебни задължения той следва да се ръководи и от законовите постановки, които изграждат неговия специфичен облик на проверяващ.

Принципът на **конфиденциалност** предполага да не се дава гласност на въпроси, засягащи провежданата инспекция, както информацията, която е станала известна на контролните органи при упражняване на дейността им. Констатираното по служебен път *не бива да се разгласява*, оповестява и предоставя на различни лица и органи с цел да не се попречи на обективността.

Запазването на фирмената тайна е от изключително значение, защото органите на финансовата инспекция имат неограничени възможности да получават важна информация за обектите по различни критерии.

Конфиденциалността придобива особено значение в условията на изключително бързо развитие на икономическото разузнаване (Tsankov & Georgieva, 2006, p. 75). Понякога е необходимо получаване на много малка по обем и съдържание информация, за да се разчете „ребуса“ на фирмената тайна. Ето защо този принцип е въздигнат в основен и всеки работещ в системата на държавната финансова инспекция трябва да го спазва безпрекословно.

Добросъвестността е принцип, изискващ от финансовите инспектори да спазват определени норми и етикет на поведение. Това включва добронамереност, етичност, вежливост и отзивчивост. Те трябва да бъдат възискателни и в същото време коректни във взаимоотношенията с длъжностните лица и ръководните органи на обекта. В своята работа би било ефективно, ако се ръководят от обективното начало при отразяване на фактите, обстоятелствата и разкриването на извършените нарушения в инспектираните обекти.

Плановостта е важен принцип, който регламентира осъществяването на контролната дейност чрез предварително *планиране*. Планирането се извършва по видове обекти, по период и по други специфични критерии. Именно по този начин целесъобразно и правилно се разпределя времето за всяка една инспекция.

В Закона за ДФИ (State Gazette, 2006, ch. 5, al.2 and al. 4) се посочва **периодичността** за извършване на инспекции по ал. 2 и конкретните възложители на обществени поръчки, подлежащи на контрол за съответната година. Те се определят чрез анализ на информацията за дейността по възлагане и изпълнение на обществените поръчки и оценка на рисковите фактори, съобразно административния капацитет на Агенцията.

Принципът на **разкриваемостта** може да се характеризира като разкриване на причинени **вреди**, насочени към имуществото и интересите на организациите в обекти, в които се провежда инспекция. Разкриваемостта се реализира от контролните органи, извършващи множество проверки за правилността на вписванията на счетоводните данни в документите. Когато тези действия са базирани на своевременно осчетоводяване, фактически проверки, извършени инвентаризации и осъществен вътрешен контрол, *нарушенията* ще бъдат сведени до минимум. При обратния случай – констатира се така наречените *отклонения* и в един по-късен етап от време се стига до привличане под имуществена или друг вид отговорност на уличените длъжностни лица.

Възлагане на инспекция

Преди издаване на заповед за провеждане на финансова инспекция по чл. 10, ал. 1, т. 3 от Закона за ДФИ от директора на Агенцията, директорът на дирекция „Инспекционна дейност“ извършва анализ и оценка на *ефективността от възлагане*, определена по чл. 5, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за ДФИ. Критериите на възлагане са *следните*:

- ❖ оценка за ефективност от възлагане, определена по чл. 5, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗДФИ от постоянната комисия по чл. 5, ал. 1 от същия Правилник;
- ❖ възможност за реализиране на административно-наказателна или имуществена отговорност или за предприемане на предвидените в закона последващи мерки в рамките на установените срокове;
- ❖ обществен интерес;
- ❖ степен на фактическа и правна сложност на предметния обхват на финансовата инспекция;
- ❖ възможност за пътуване на финансовия инспектор.

Успоредно с посочените критерии се вземат *под внимание и специфичните основания* за издаване на заповед за извършване на финансова инспекция по чл. 5, ал. 1 от Закона за ДФИ. Такива *основания* са (посочени в таблица 1):

1. постъпили молби, жалби и сигнали за нарушения на бюджетната, финансово-стопанската или отчетната дейност на организациите или лицата по чл. 4 от ЗДФИ, подадени от държавни органи, юридически и физически лица;

2. искане на Агенцията по обществени поръчки или на Сметната палата в законоустановените случаи;

3. решения на комисията по чл.5, ал.1 от Правилника за прилагане на ЗДФИ за проверка на правомерното предоставяне и усвояване на държавни или минимални помощи и на разходването на целеви субсидии, предоставени по Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година и постановления на Министерския съвет, след извършен анализ по чл.7 от Правилника за прилагане на ЗДФИ;

4. искане на Министерския съвет или министъра на финансите;

5. възлагане от органите на Прокуратурата по реда на чл.145, ал.1, т.3 от Закона за съдебната власт;

6. сигнали за нарушения, засягащи финансовите интереси на Европейските общности, установени от дирекция „Защита на финансовите интереси на Европейския съюз“ (АФКОС) на Министерството на вътрешните работи;

7. извършване на проверка за спазване на указанията и сроковете по чл. 18, ал. 1, т. 1 и ал. 2 от Закона за ДФИ.

Законодателят е дефинирал какъв е реда и начина за възлагане при ФИ. Това става чрез оформяне на заповед. Тя е по определена типова форма, издава се от директора на Агенцията и не подлежи на обжалване. Без нея е невъзможно да започне и протече инспекцията. Когато финансовата инспекция се възлага на екип, в заповедта се определя и ръководителят на екипа. Законови реквизити на заповедта:

- ❖ основание за възлагане на финансова инспекция;
- ❖ наименование и седалище на проверяваната организация или лице по чл. 4 от ЗДФИ;
- ❖ имената и длъжността на финансовия инспектор;
- ❖ конкретни задачи на финансовата инспекция;
- ❖ срок за извършване на инспекцията с посочени начална и крайна дата;
- ❖ определените работни дни за извършване на инспекцията;
- ❖ длъжностно лице, което ще осъществява текущ контрол.

Вече стана ясно, че финансовата инспекция се възлага въз основа на заповед от директора на Агенцията или упълномощени от него *длъжностни лица*.

Заповедта се изготвя от началниците на отдели от дирекция „Инспекционна дейност“ (ИД) в 2 екземпляра: един за деловодството на Агенцията и един за инспекционната преписка. Екземплярът за архива на деловодството се съгласува с директора на дирекция „Инспекционна дейност“. След като е налице заповедта, контролните органи следва да отидат в обекта, подлежащ на инспекция. За да получат неограничен достъп до него, до помещенията и до отделите, е задължително да се легитимират по законов начин. Те представят своята служебна карта и показват заповедта за инспекция.

Заклучение

В заключение следва да се отбележи, че органите на Държавната финансова инспекция са призвани да защитават по специфичен начин интересите на обектите, които инспектират. Икономически целесъобразно е когато *ръководните органи* на тези дружества, институции и организации наистина се „вслушат“ в констатациите на финансовите инспектори. Правилно е те да осмислят *констатираните проблеми* и да работят по посока на *тяхното намаляване или елиминиране*. Ето защо инспекционната дейност е приложима и тя спомага за по-добра финансова дисциплина, за правилното разпределяне и разходване на средствата и оттам за недопускане на негативни явления в обектите, които се инспектират.

Разбира се, това е един двустранен процес, където и субектът, и обектът имат желание за ползотворна работа, корекция и недопускане на повторни нередности, нарушения и вреди в практиката.

REFERENCES

1. Agency for State Financial Inspection. (2021). Instruction on the form, order, terms and movement of the documents and acts, drawn up during the performance of financial inspections by the bodies of the Agency for State Financial Inspection. *Agency for State Financial Inspection*.
2. State Financial Inspection Agency. (2020). Rules for consideration of applications, complaints and signals received by the State Financial Inspection Agency.
3. State Gazette. (1999). Law on the Civil Servant. *State Gazette*(67).
4. State Gazette. (2002). Law for protection of classified information. *State Gazette*(45).
5. State Gazette. (2006). Law on the State Financial Inspection. *State Gazette*(33).
6. State Gazette. (2006a). Rules for application of the Law on the State Financial Inspection. *State Gazette*(65).
7. State Gazette. (2006b). Structural regulations of LAW on the State Financial Inspection. *State Gazette*(56).
8. **Tsankov, P., Georgieva, P. (2006).** *Financial control – Organization of the internal audit and the State Financial Inspection*. Sofia: Romina.
9. **Tsvetkova, N., Gancheva, Z., Tomeva, M. (2009).** *Financial control, first edition*. Veliko Tarnovo: ABAGAR.

За контакти:

Надежда Цветкова, главен асистент, доктор

Служебен адрес: СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов 5250, ул. Емануил Чакъров №2,
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“

Телефон: 089 6639 272

Ел. поща: n.tsvetkova@uni-svishtov.bg
